

Smiljan Rozman: Mesto

Kratka proza Mesto, ki je izšla leta 1961, izvrstno riše slike Maribora iz obdobja med obema svetovnjima vojnama in kmalu po drugi svetovni vojni.

zabijo, da so v svojem mestu. Mrliče pokopavajo na pokopališču izven mesta. V bolnišnici se v belini rjuh rojevajo otroci. Najprej dobijo številko, potem ime. Novi meščani. Iz vlakov izstopajo neznanci s starimi vojaškimi kovčki v rokah, pogledajo po postaji pa se porazgube po gradbiščih in tovarnah. Novi meščani. Blizu središča mesta so vrtovi prerasli zasute kleti hiš, ki so se nekoč sesedle pod bombami. Tam je tudi otroško igrišče. V predmestju se belijo novi stanovanjski bloki in ob reki leži zgrbljeno staro mesto, kot da bi se sramovalo samega sebe.

Zvečer se mi zdi, da se bo mesto za vedno pogreznilo v reko. Barve se spremenijo v sivino, ki se vanjo korakoma krađe noč. Takrat je utrip mesta najtišji in njegov dih je zasanjana pesem o nečem neizrečenem. Hiše poležejo druga k drugi, drevje se stisne k svojim koreninam in nekje, kdo ve kje, zatrepeti zvon. Tako leži mesto v večnosti včerajšnjega in jutrišnjega dne. V starce se vtisne žalost, v može skrb, v dekleta hrepenenje, v otroke strah. Dokler ne zagori nekje okno in ne vrže na ulico rumenega kvadrata. Prižgejo se ulične svetilke, pomežiknejo rumena okna, hiše se odmaknejo druga od druge in drevje, prevlečeno z rumeno pajčevino, se vzpne v noč. Zdaj je mesto kot roj kresnic, nad katerim je razpeta polkrogla rumene luči.

V tem vzdušju, obarvanem z rahlim, dobrohotno se rogajočim podsmehom, se odigravajo zgodbe MESTA najnovejšega Rozmanovega pripovedniškega teksta. Odlikujejo jih psihološko poglobljeni orisi oseb in zavzeto, razgibano pripovedovanje o njihovih usodah.

ZALOŽBA OBZORJA MARIBOR

Med gričevjem in gorami, na nasedli planoti, presekan s srebrenkastosivim trakom reke, leži MESTO kot zaspana stenica. Nad njim je razpeta umazana rjuha dimaste meglice, ki jo potiska počasi zahodnik proti široki ravnini, zakrpani s črnimi gozdovi. Zidovi se oprijemajo zidov, okna zrejo v okna kot slepe oči. Po ulicah hitijo ljudje. Ljudje se ne gledajo. Na strehah hiš iščejo antene oporo za sanje, tolažbo za razočaranja. Na ulicah leži hrup železa in vonj asfalta. V trebuhih uradov ropočejo pisalni stroji o nečem, kar je bilo, o nečem, kar bo. Ure merijo čas, rekaleno teče pod mostovi, v neki tovarni je zatulila sirena, ker so dosegli plan. Dopoldne ljudje delajo, popoldne so doma, če ga imajo. Ali pa so v parkih ali kje drugod. V parkih so postavljene klopce, zasanjene so cvetice, ob nedeljah igra godba na pihala in nad glavnim parkom je gozd in dosti prostora za zaljubljenca. Popoldne se začno vrteti v mraku dvoran celuloidni trakovi in ljudje v dvoranah po-